

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2023

Kandidatnummer: 7009, 7022

Tittel: Omsorg for ettåringer med senere barnehageoppstart

Fag: BULL (Barns utvikling, lek og læring)

Hovedbegreper i oppgaven: Omsorg, tilvenning, hovedoppstart, sen oppstart

Antall ord: 8788

Stavanger

5. Januar 2024

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan opplever barnehagelærere at de kan ivareta ettåringens behov for omsorg, når de har tilvenning etter hovedoppstarten i august?* I oppgaven benyttes kvalitativt intervju for å få innsikt i hvordan barnehagelærere forstår ettåringens behov for omsorg, samt hva som skal til for at barnehagelærere opplever at de skal kunne gi god nok omsorg til de ettåringene som har tilvenningen etter hovedoppstarten.

Datamaterialet har blitt samlet inn gjennom intervju med fem pedagogiske ledere i én og samme barnehage. Resultatene fra undersøkelsen viser at informantene vektlegger å se hvert enkelt barn som en viktig del av å gi omsorg, og at barnehageansattes evne til å se barnet er en viktig forutsetning for trivsel og trygghet i barnehagen. Oppgaven dreier seg om spørsmål som hvordan man kan holde på progresjon i barnegruppen samtidig som man har tilvenning på avdelingen, og hvorvidt sykefravær blant personalet kan påvirke muligheten til å gi god nok omsorg. Resultatene fra undersøkelsen viser at samarbeid mellom avdelingene er en viktig faktor for at det skal bli best mulig for både enkeltbarnet, barnegruppen og personalet.

Forord

Helt siden vi begynte på Universitetet har vi visst at vi ville skrive om noe som kunne være relevant for vårt arbeid som pedagoger på småbarnsavdeling i fremtiden. Skriveprosessen har vært en berg-og-dalbane, som har lært oss mye på godt og vondt. Til tross for dette sitter vi igjen med et ferdig resultat som vi er stolte av.

Vi ønsker først og fremst å rette en stor takk til hverandre for koselige, spennende og lærerike stunder sammen - og ikke minst for å ha vært gode støttespillere for hverandre gjennom de siste årene. Denne oppgaven markerer slutten på fire år som medstudenter på barnehagelærerutdanningen på deltid ved Universitet i Stavanger, men den markerer definitivt ikke slutten på det gode vennskapet oss imellom.

Vi vil også rette en stor takk til familiene våre som har vært tålmodige med oss og heiet på oss gjennom denne prosessen. Uten støtten fra dere hadde ikke prosessen vært like kjekk! En spesiell takk til Alexandra for gjennomlesning, konstruktive kommentarer og heiarop.

Vi ønsker også å takke de hyggelige og engasjerte informantene våre, som stilte til intervju og delte erfaringer og tanker med oss.

Til slutt vil vi takke Tove Erna Belland for god veiledning gjennom denne prosessen. Det har vært kjekt og inspirerende å ha en veileder som har så mye kunnskap om tilvenning og tilknytning! Takk for at du har kommet med konstruktiv kritikk, hatt troen på oss og for at du har vært engasjert i temaet vi skriver om.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
1.1 Om hverdagspraksiser	6
2.0 Teori	6
2.1 Omsorgsbegrepet	7
2.2 Syn på barn	7
2.3 God barnehagekvalitet for ettåringer	8
2.3.1 Trygghet og omsorg	8
2.3.2 Forutsigbarhet	9
2.3.3 Stabilitet i relasjoner	9
3.0 Metode	10
3.1 Kvalitative forskningsintervjuer	10
3.2 Utvalg	11
3.3 Valg av analysemetode	12
3.4 Reliabilitet og validitet	13
3.5 Forskningsetiske hensyn	14
4.0 Empiri	15
4.1 Synet på voksenrollen i omsorgen varierer	15
4.2 «Det ordner seg for enkeltbarnet, men hva med barnegruppen?»	16
4.3 “Vi klarer å gi omsorg, så lenge vi er nok folk på jobb”	18
5.0 Drøfting	19
5.1 Balansen mellom barnegruppen og tilvenning når et barn har senere oppstart	19
5.1.1 Organisering av barnegruppen når et barn har senere oppstart	20
5.2 Sammenhengen mellom sykefravær og kvaliteten på omsorg i barnehagen	22
5.2.1 Sykefravær og senere oppstart	23
6.0 Implikasjoner for videre forskning	25
6.1 Forslag til innhold i plan for arbeid med senere oppstart	26
7.0 Avslutning	27
8.0 Litteraturliste	30

1.0 Innledning

I 2017 ble det gjennomført en endring i barnehageloven, som ga alle barn født mellom august og november lovfestet rett til barnehageplass den måneden de fyller ett år (Prop. 101 L (2016-2017), kap. 2). Dette betyr at barnehager gjennomfører tilvenninger utover høsten i tillegg til hovedoppstarten i august.

I oktober 2023 publiserte regjeringen en rapport skrevet av en ekspertgruppe nedsatt av Barne- og familiedepartementet. Ekspertgruppen anbefaler Stortinget å vedta løpende barnehageopptak gjennom hele året (Barne- og familiedepartementet, 2023, s. 10). I rapporten er det hovedsakelig foreldrenes perspektiver som kommer frem, og vi synes derfor det er interessant å se på hvordan den eksisterende ordningen oppleves for barnehagepersonalet.

Gjennom våre praksisperioder i studietiden, og erfaringer fra egne arbeidsplasser, har vi sett viktigheten av å se hvert enkelt barn - og tilpasse måten vi gir omsorg på etter det. Rammeplanen for barnehager fastslår at "personalet skal ivareta barnets behov for fysisk omsorg, møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn." (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Vi foretok derfor et litteratursøk i Oria for å se hva som fantes av forskning på omsorg i forbindelse med senere oppstart. Der fant vi mye om omsorg, men ikke i forbindelse med senere oppstart. Vi syntes derfor det var spennende å vinkle oppgaven mot tema omsorg til ettåringer med senere oppstart, og endte opp med følgende problemstilling:

Hvordan opplever barnehagelærere at de kan ivareta ettåringens behov for omsorg, når de har tilvenning etter hovedoppstarten i august?

For å hjelpe oss å besvare problemstillingen har vi kommet frem til to forskningsspørsmål. Disse har vært utgangspunkt for spørsmålene i intervjuene:

Forskningsspørsmål 1: Hvordan forstår barnehagelærere ettåringens behov for omsorg?

Forskningsspørsmål 2: Hva skal til for at barnehagelærere opplever at de kan gi god nok omsorg til de ettåringene som har tilvenning etter hovedoppstarten i august?

Vi skriver en empirisk oppgave, basert på kvalitative intervjuer med barnehagelærere som jobber på- eller har lang erfaring fra småbarnsavdeling.

1.1 Om hverdagspraksiser

Senter for barnehageforskning ved Universitetet i Stavanger, Filiorum, ønsker å få mer kunnskap om hvordan hverdagen ser ut i norske barnehager, og har derfor startet forskningsprosjektet *hverdagspraksiser*. Målet er å knytte sammen utdanning, forskning og praksisfeltet. Ifølge Elin Reikerås, leder for Filiorum, har barnehageeiere og barnehager meldt inn ulike temaer de ønsker å få mer kunnskap om, og studentene velger så å gå i dybden på et tema de er interesserte i (Bjørnsen, 2021).

Kommunen vi har vært i kontakt med, hadde meldt inn temaet "tidlig barnehagestart for ettåringer - lovfestet rett til barnehageplass den måneden barnet fyller ett år medfører tilvenning fra august til desember. Hvilken innvirkning får dette i barnegruppene, og hvordan kan barnehagene jobbe for en god tilvenningsperiode for alle barn, og samtidig ivareta hele barnegruppen?". Vi meldte interesse for dette prosjektet, og fikk tildelt en barnehage som ga oss fem informanter til vårt prosjekt.

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven skal vi gjøre rede for det teoretiske grunnlaget vi har for oppgaven vår. Siden problemstillingen vår omhandler hvordan barnehagelærere opplever at de kan gi omsorg, vil teorikapitlet dreie seg om temaer som har betydning for omsorg. Teoridelen starter derfor med en gjennomgang av omsorgsbegrepet. Deretter vil vi kort se på hvordan synet på barn, og dermed også synet på omsorg, har endret seg de siste tiårene. Til slutt tar vi for oss hva eksisterende forskning sier om god barnehagekvalitet for ettåringer.

2.1 Omsorgsbegrepet

Ifølge Kristin Rydjord Tholin kan omsorg være et vanskelig begrep å gi en definisjon på, da det varierer fra person til person hva man definerer som omsorg (Tholin, 2013, s. 17). Tholin viser til Løvlie, som påpeker at man ikke kan gi en klar definisjon på hva omsorg er, fordi omsorg vil være forskjellig fra en kontekst til en annen. Omsorg kommer til uttrykk på forskjellige måter, og kommer til uttrykk forskjellig mellom mennesker (Løvlie, 1990, sitert i Tholin, 2013, s. 18).

Ifølge Tholin kan omsorg blant annet handle om å sørge for, ta vare på, vise kjærlighet og omtanke for andre mennesker (Tholin, 2013, s. 17). Barnehageloven pålegger ansatte i barnehagen å ivareta barnas behov for omsorg (Barnehageloven, 2005, §1). Videre pålegger rammeplanen ansatte i barnehagen å “aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet, og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Fra et barnehageperspektiv handler altså omsorg om møtet mellom ansatt og barn, og om å se hvert enkelt barn og dets behov.

2.2 Syn på barn

De siste ti årene har det vært en endring i hvordan man ser på barn. Dion Sommer bruker begrepet *paradigmeskiftet* om denne endringen (Sommer, 2014, s.276). Berit Bae skriver at det sentrale i dette skiftet er at barn sees på som subjekter, og ikke bare som objekter som skal påvirkes og formes (Bae, 2009, s. 19). Dette kan settes i sammenheng med James og Prout sine begreper *human becomings* og *human beings*, som sikter til henholdsvis barn som ufullkomne og barn som medmennesker (James og Prout 1990, i Johanson, 2013, s. 76). Bae utvider perspektivet til James og Prout ved å si at “å anerkjenne barn som subjekter betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter når det gjelder egne tanker og følelser” (Bae, 2009, s. 20). Bae skriver videre at barnehager tradisjonelt sett har vært preget av et syn på barn som *human becomings*, og at det derfor er viktig å jobbe med å se barn som subjekter (Bae, 2009, s. 28). Samtidig påpeker Johanson at barna ikke bare skal ses på som subjekter og at det kan være en utfordring for barnehagelærere å møte barna både som medmenneske og som sårbare og avhengige av voksne uten at det ene utelukker det andre (Johanson, 2013, s. 77).

2.3 God barnehagekvalitet for ettåringer

May Britt Drugli deler i sin bok "liten begynner i barnehagen" barnehagekvalitet for ettåringer inn i tre underkategorier som kan være med på å belyse vår problemstilling om hvordan barnehagelærere opplever at de kan gi omsorg til ettåringer med senere oppstart. Drugli har basert underkategoriene på de grunnleggende behovene som små barn har (Drugli, 2017, s. 32).

2.3.1 Trygghet og omsorg

Den første kategorien Drugli nevner er trygghet og omsorg. Hun påpeker at små barn har et grunnleggende behov for å føle seg trygge, og at ettåringer derfor trenger å vite hvem som skal passe på dem når de er i barnehagen. Drugli mener derfor at et kriterium for god barnehagekvalitet for ettåringer er at de voksne er tilgjengelige og lydhøre overfor barnas uttrykk og behov (Drugli, 2017, s. 32-33).

John Bowlby bruker begrepet *tilknytningsatferd* for å forklare hvordan barn gir uttrykk for sine behov for trygghet og nærhet. Tilknytningsatferden kan komme til uttrykk på ulike måter. For eksempel kan ettåringer gråte, klamre seg til eller strekke seg mot trygghetspersonen, eller søke med blikket. Omsorgsgiveren svarer på tilknytningsatferden ved å gi omsorg, noe som gjør at barnet etter hvert føler seg beroliget og betrygget (Bowlby, 1987, sitert i Abrahamsen, 2015, s. 58-59).

Ifølge Bowlby fungerer omsorgsgiveren som en *trygg base*. Han påpeker at barna må erfare gjentatte ganger at de alltid kan vende tilbake til den trygge basen for trøst og omsorg, og at dette fører til en stadig økende grad av selvstendighet (Bowlby, 1989, sitert i Abrahamsen, 2015, s. 54). Dette er beskrevet i *Trygghetssirkelen*, en modell utviklet av Cooper, Hoffman og Powell. Her beskrives det hvordan omsorgspersonen kan se og tilfredsstille barnas behov for omsorg på en best mulig måte (Cooper, Hoffman og Powell, i Brandtzæg et al., 2013, s. 18).

Abrahamsen knytter dette sammen med Daniel Stern sitt begrep *inntoning*. Stern bruker begrepet inntoning for å karakterisere samspillet mellom barnet og omsorgspersonen. Ifølge Stern er det omsorgspersonens ansvar å "stemme seg inn på samme kanal" som barnet, ved

å tone seg inn på følelsene til barnet (Stern, 2003, i Tholin, 2013, s. 109). Dersom de ansatte i barnehagen klarer å tone seg inn på det enkelte barnets følelser ved å lese alle de små nonverbale signalene, vil samspillet ifølge Abrahamsen fungere godt (Stern, 2003, i Abrahamsen, 2015, s. 56).

Hvordan de ansatte i barnehagen gir omsorg, kan med andre ord påvirke barnets følelse av trygghet i barnehagen. Drugli påpeker at omsorgsbegrepet har tre sider; det man selv gjør, det man selv føler, og om barnet opplever det man gjør som omsorg (Drugli, 2017, s. 33). Dette dynamiske forholdet ved omsorg, definerer Nel Noddings som en *omsorgsrelasjon*. Ifølge Noddings er det den som mottar omsorgen som har definisjonsmakt over hva som er en omsorgsfull handling. Dette innebærer at omsorgsgiveren må ha en åpen innstilling og rette full oppmerksomhet mot den andre, lytte til responsen hos vedkommende, og svare på en måte som gjør at det oppfattes som omsorg (Noddings, 1984, sitert i Tholin, 2013, s. 88). Kristin Tholin kaller Noddings' teori en oppgradering av barns rolle i relasjoner i barnehagen. Hun peker på at ansatte i barnehagen tradisjonelt sett er vant til å definere hva som er bra for barn, og at Noddings' perspektiver på omsorgsrelasjoner kan gjøre en forskjell for barnehagebarns rolle og barnehagepersonalets innstilling til omsorg (Tholin, 2013, s. 88).

2.3.2 Forutsigbarhet

Den andre kategorien Drugli nevner er forutsigbarhet. Hun trekker frem at små barn trenger dette, fordi det ikke går an å forberede dem verbalt på overganger og det som skal skje. Hun påpeker samtidig at barn er forskjellige, og at noen i større grad enn andre trenger forutsigbarhet for å kunne føle trygghet i barnehagen. Dette innebærer ifølge Drugli at de ansatte i barnehagen må legge opp til at barnehagedagen er forutsigbar, slik at de barna som har behov for forutsigbarhet ikke får en barnehagedag preget av uro og utrygghet (Drugli, 2017, s. 33-34).

2.3.3 Stabilitet i relasjoner

Den tredje og siste kategorien Drugli nevner er stabilitet i relasjoner. Hun skriver at ettåringer fungerer best i relasjoner til mennesker de kjenner, og at de ofte bruker tid på å bli kjent med nye mennesker. Dette betegner hun som en utfordring ved barnehagestart,

fordi det er mange nye mennesker for barnet å bli kjent med på kort tid. Dette innebærer ifølge Drugli at tilvenningsperioden i barnehagen må være lagt opp slik at foreldrene kan være sammen med barna mens de gradvis blir kjent med en ansatt på avdelingen (Drugli, 2017, s. 34). Elisabeth Solheim viser til NICHD-studien fra USA som konkluderte med at kvalitet i barnehagen først og fremst handler om at ansatte i barnehagen legger til rette for at barna kan danne nære og trygge relasjoner til dem (Solheim, 2019, s. 121).

3.0 Metode

Kvale og Brinkmann definerer metode som “veien til målet” (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 140). Metode handler om hvordan vi samler inn informasjon til det vi skal undersøke (Dalland, 2020, s. 54). Vi har valgt å skrive en empirisk oppgave basert på kvalitative forskningsintervjuer, og i dette kapittelet skal vi gå nærmere inn på metodiske valg for oppgaven. Dette innebærer at vi skal gjennomgå kvalitativ forskningsmetode og kvalitative forskningsintervjuer, deretter utvalg av informanter til undersøkelsen, valg av analysemetode, reliabilitet og validitet, samt en beskrivelse av forskningsetiske hensyn.

3.1 Kvalitative forskningsintervjuer

Ifølge Dalland brukes kvalitativ metode til å fange opp aspekter av virkeligheten som ikke kan måles, og til å gå i dybden på- og få mange opplysninger om en liten del av virkeligheten (Dalland, 2020, s. 54-55). Siden vi hadde bestemt oss for å skrive bacheloroppgave om barnehagelæreres opplevelser av et begrenset tema, var det mest hensiktsmessig å bruke kvalitative forskningsintervjuer som metode. Ifølge Kvale og Brinkmann brukes kvalitative forskningsintervjuer til å forstå sider ved intervjupersonens dagligliv, fra dens eget perspektiv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 42). Vi så det som vanskelig å få tak i barnehagelæreres holdninger og opplevelser ved å observere.

For å få tak i datamaterialet vi trengte, var vi avhengige av at informantene hadde mulighet til å komme med lengre svar - og at vi hadde mulighet til å stille utdypende oppfølgingsspørsmål. Vi valgte derfor å benytte oss av semistrukturerte *livsverdenintervjuer*, som Kvale og Brinkmann påpeker at brukes når temaer fra dagliglivet skal forstås ut fra informantens egne perspektiver. Ifølge dem ligner denne formen for intervju på en vanlig

samtale, men skiller seg likevel fra dette fordi man benytter seg av intervjuguide som sirkler inn temaer og angir et formål for samtalen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Vi delte spørsmålene inn i temaer som var aktuelle for vår problemstilling, og tenkte at det var viktig å kunne gå frem og tilbake i intervjuguiden for at informantene skulle kunne fortelle historier fra barnehagehverdagen. Fordi vi var med i hverdagspraksiser hadde vi tillatelse til å ta lydopptak. Det gjorde at vi kunne rette fullt fokus mot informantene og få med oss det som ble sagt, istedenfor å ha pauser i samtalen for å notere. På denne måten følte intervjuet mer som en samtale.

På grunn av at vi ikke hadde noe erfaring med bruk av intervju som forskningsmetode, merket vi at de første intervjuene vi gjennomførte ble mer strukturerte enn vi først hadde sett for oss. Vi gjennomførte to pilotintervjuer i forkant av intervjuene, for å se hvordan spørsmålene våre fungerte og om de ble oppfattet riktig. Sett i ettertid kunne vi brukt disse intervjuene også til å øve oss på å stille gode oppfølgingsspørsmål.

3.2 Utvalg

Vi ønsket å intervju barnehagelærere og pedagogiske ledere, fordi det er de som skal “veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Det er derfor disse som har det overordnede ansvaret for at ettåringene som har senere oppstart får en god tilvenning, og for at de opplever å få god omsorg fra alle ansatte i barnehagen.

Vi sendte e-post til barnehagesjefen for kommunen som hadde meldt inn dette temaet til Universitetet i Stavanger, og fikk deretter kontaktinformasjonen til en styrer i en barnehage som vi sendte e-post til. I e-posten var det informasjon om prosjektet vårt, og om hvilke informanter vi trengte. Siden problemstillingen vår begrenser seg til ettåringene, var det nødvendig med informanter tilknyttet en avdeling med ettåringer. Vi ønsket fortrinnsvis informanter som jobbet på småbarnsavdeling dette barnehageåret, men var også åpen for at de kunne ha mye erfaring fra småbarnsavdeling. Det var også ønskelig at informantene skulle ha erfaring fra å ha tilvenning for ettåringer med senere oppstart. Målet vårt var å få tak i fem til seks informanter.

Vi fikk kontaktinformasjonen til seks pedagogiske ledere, og sendte videre disse seks en e-post med forespørsel om å delta i intervju, samt informasjon om temaet vi ønsket å intervju dem om. Fem av disse svarte at de ønsket å delta. Underveis i intervjuene viste det seg at to av informantene hadde ingen eller lite erfaring med å ha tilvenning for ettåringer med senere oppstart, men vi valgte likevel å bruke intervjuene i bacheloroppgaven fordi vi anså denne informasjonen som relevant. Dermed hadde vi fem informanter med barnehagelærerutdanning, med mellom 3 og 14 års erfaring som pedagogiske ledere.

3.3 Valg av analysemetode

Dalland beskriver analyse som en måte å finne ut av hva intervjuet har å fortelle. Han påpeker at grunnlaget for analysen legges allerede i utformingen av intervjuguiden, fordi svarene skal bidra til å belyse problemstillingen man har bestemt seg for (Dalland, 2020, s. 94). Vi hadde gjort mye av grunnarbeidet til analysen på forhånd, fordi vi hadde delt opp intervjuguiden i to hovedtema.

For ikke å bli påvirket av hverandre i analyseringen, gikk vi gjennom de ferdig transkriberte intervjuene hver for oss. Her trakk vi ut hva vi synes var interessant, og sammenlignet så funnene med hverandre. For å finne utsagn som var relevant for videre tolkning lagde vi to tankekart; ett for tema omsorg og ett for tema senere oppstart, slik det var strukturert i intervjuet. Etter å ha gått gjennom datamaterialet flere ganger, fjernet vi til slutt denne hovedinndelingen fordi temaene gikk inn i hverandre, og delte heller opp i temaer vi så var gjennomgående i intervjuene.

Dalland påpeker at analysen skal få frem intervjuets innhold på en så saklig måte som mulig (Dalland, 2020, s. 94). Siden vi hadde lydopptak av intervjuene, og transkriberte direkte fra disse, har vi valgt å sitere informantene når vi presenterer empirien. På denne måten mener vi at vi har lagt frem funnene på en så saklig måte som mulig.

3.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet handler ifølge Dalland om å foreta korrekte målinger, og angi mulige feilkilder (Dalland, 2020, s. 43). Det at vi fikk ta lydopptak øker reliabiliteten, siden vi slapp å stole på hukommelsen når det kom til å gjengi intervjuet korrekt. Vi har derfor valgt å sitere informantene i oppgaven. Kommunikasjonsprosessen kan likevel være en mulig feilkilde, fordi informantene kan ha oppfattet spørsmålet feil eller vi kan ha forstått svaret feil (Dalland, 2020, s. 211). Kvale og Brinkmann påpeker også viktigheten av objektivitet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 272), noe vi forsøkte å ivareta ved å ikke intervjuer i barnehager vi har kjennskap til fra før. Dette fordi vår kunnskap om disse barnehagene og om deres ansatte kan være med på å påvirke både hvordan vi tolker, og hvordan vi bearbeider våre data (Dalland, 2020, s. 64).

Ifølge Dalland har vi alltid en forforståelse med oss inn i en undersøkelse, og vi kan ikke unngå at vi har våre tanker om temaet vi skal undersøke (Dalland, 2020, s. 60). Dalland viser til Hellevik, som påpeker at bevissthet rundt egen forforståelse er viktig, fordi at det kan være lettere å lete etter data som eventuelt kan avkrefte forforståelsen dersom en er bevisst sine tanker rundt et tema på forhånd. Dette øker også reliabiliteten i oppgaven. (Hellevik, 2002, i Dalland, 2020, s. 61). Vi har hele tiden hatt i bakhodet at våre egne erfaringer rundt temaene omsorg og sen tilvenning kan påvirke objektiviteten i undersøkelsen, og vi har pratet mye sammen om hva vi forventet å finne i undersøkelsen og hvorfor. Dette har vi igjen brukt til å sjekke at ikke dette gjenspeiles i spørsmålene i intervjuguiden.

Validitet har ifølge Kvale og Brinkmann å gjøre med i hvilken grad en metode undersøker det den er ment til å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Vi testet intervjuet vårt i to pilotintervjuer for å kunne luke bort spørsmål som ga svar som ikke var relevante for undersøkelsen. Kvale og Brinkmann påpeker at validiteten i et intervju kan svekkes ved at intervjupersonene kan oppgi usann informasjon (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 281). Dette er noe vi forsøkte å sikre oss mot ved å ikke sende ut intervjuguiden på forhånd. Vi opplevde likevel at enkelte av informantene hadde forberedt seg på temaene vi hadde informert om i forespørselen vår om å delta i intervju, og noen av dem hadde med seg notater som de kikket på underveis. Dette kan ha svekket validiteten i undersøkelsen fordi informantene

kan ha gitt oss svarene de trodde var "riktige". Samtidig kan det gjøre at de har brukt tid på å tenke gjennom sine erfaringer og opplevelser knyttet til temaet, noe som kan styrke validiteten i undersøkelsen. I ettertid ser vi at vi kanskje skulle vært tydeligere på at vi ikke ønsket at informantene skulle forberede seg, og at vi kun var ute etter deres erfaringer og opplevelser.

3.5 Forskningsetiske hensyn

I et forskningsprosjekt er det flere etiske retningslinjer man må forholde seg til. Kvale og Brinkmann trekker frem informert samtykke, fortrolighet og konsekvenser som de viktigste av disse (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 102). Dalland påpeker at de etiske vurderingene omfatter alle faser av forskningsprosjektet, ikke bare selve intervju situasjonen (Dalland, 2020, s. 168).

Med informert samtykke menes ifølge Kvale og Brinkmann blant annet at informantene informeres om formålet med undersøkelsen, at man sikrer at deltakelsen til informantene er frivillig, og at man informerer dem om at de har rett til å trekke seg fra undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). Dette har vi forsøkt å ivareta ved at alle informanter har fått tilsendt et informasjonsskriv på forhånd som inneholdt all nødvendig informasjon om prosjektet, samt samtykkeskjema utarbeidet av forskningssenteret Filiorum, med informasjon blant annet om retten til å trekke seg. Denne informasjonen presenterte vi også i forkant av intervjuene.

Videre forklarer Kvale og Brinkmann fortrolighet som konfidensialitet, som innebærer at informantene ikke skal kunne identifiseres i den ferdige bacheloroppgaven (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Dette har vært en utfordring for oss da alle informantene våre jobber i samme barnehage. Vi prøvde først å nummerere informantene, men oppdaget at det var lett å identifisere dem siden flere i den aktuelle barnehagen visste rekkefølgen til intervjuene. Vi prøvde også å bruke bokstaver fra A-E for å betegne informantene, men oppdaget at ved å sette sammen de forskjellige utsagnene til hver informant ble det for lett å identifisere informantene. Derfor har vi valgt å ikke spesifisere hvilken informant som har

sagt hva, og vi omtaler informantene med pronomenet "hen". Vi slettet også lydopptakene av intervjuene med en gang arbeidet med transkribering var ferdig.

Til slutt påpeker Kvale og Brinkmann at en bør ta hensyn til både eventuelle positive- og negative konsekvenser det kan få for informantene å delta i undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 107). Vi tenkte på forhånd gjennom hvilke temaer det eventuelt kunne være sårbart for informantene å snakke om, og hvordan vi skulle forholde oss til dette. I tillegg var vi oppmerksomme på hvordan vi fremsto i intervjusituasjonen, da enkelte av informantene opplevdes som ukomfortable.

4.0 Empiri

I dette kapitlet skal vi presentere de viktigste funnene som kom frem i undersøkelsen. Det er disse funnene som danner grunnlaget for videre drøfting. Etter arbeidet med analysen, har resultatene blitt delt inn i tre temaer. Målet med intervjuet var å få frem informantenes tanker og holdninger rundt omsorg, samt hvilke rutiner de har rundt senere oppstart. Den første delen av empirien handler om hvordan barnehagelærerne definerer omsorg, og hvilket syn de har på sin rolle i omsorgen. Den andre delen av empirien gir et bilde av hvordan det er for en avdeling å få inn en ny ettåring sent på året. Den siste delen handler om viktigheten av nok ansatte på avdelingen.

4.1 Synet på voksenrollen i omsorgen varierer

I denne delen kommer det frem hvilke tanker informantene har rundt begrepet omsorg, og hvordan dette påvirker voksenrollen. Informantene bruker ikke begrepet omsorg så mye i barnehagehverdagen. De snakker heller om trivsel, trygghet og om å se barnets behov. Noen av dem vektlegger også at det å dekke de primære behovene til barna er omsorg. Selv om begrepet omsorg ikke blir brukt, sier alle informantene at omsorg i barnehagen er viktig, og at god omsorg er en forutsetning for at barna har det bra i barnehagen.

På spørsmål om hvordan informantene gir omsorg til ettåringer, svarte alle informantene at ettåringene trenger dem på en helt egen måte. De vektlegger at ettåringer uttrykker følelser og reaksjoner med kroppsspråk, og at det er opp til de ansatte i barnehagen å tolke og

bekreftede det de prøver å kommunisere. En av informantene sier at denne bekreftelsen blant annet kan være "blikkontakt og benevnelse av navn". To av informantene vektlegger også trøst som en bekreftelse på noe ettåringen prøver å kommunisere.

Når vi spør om hvordan informantene vet at de gir god omsorg, ser vi litt motsetninger i svarene til informantene. Alle svarer at de måler omsorgen i responsen de får fra barna. En informant forteller at "når barna kommer og sitter i fanget og vil være i nærheten av deg, eller oppsøker deg, så tenker jeg at man har gjort noe rett som voksen". En annen informant påpeker at "en vil jo merke om barnet slipper seg løs, eller om det virker utrygt. Hvis det er veldig lei seg og ikke tar trøst fra meg, så må jeg jo tenke litt på hva jeg kan gjøre annerledes". Alle informantene forteller at de prøver å tone seg inn på barnet for å se hva barnet trenger, og informantene opplever da at de gir god omsorg fordi de har sett barnet. Likevel kommer det frem i intervjuene at flere av informantene vektlegger utdanningen som en viktig del av voksenrollen på småbarnsavdeling. En av informantene sier at hen "har fått kunnskap om omsorg når jeg gikk på barnehagelærerutdanningen, og vet at barn trenger nærhet og gode ord, og at man er en anerkjennende voksen".

4.2 «Det ordner seg for enkeltbarnet, men hva med barnegruppen?»

I denne delen kommer det frem hvilke rutiner informantene har rundt senere oppstart, og hvilke tanker de har om hvorvidt senere oppstart påvirker muligheten til å gi omsorg til enkeltbarnet som begynner.

Alle informantene svarer at det ikke eksisterer egne planer for senere oppstart, fordi det har vært enighet om at det ikke skal være forskjell på tilvenningen til barnet som begynner i oktober og barnet som begynner i august. De svarer at de følger den samme planen, uansett når på året barnet begynner. Likevel kommer det frem at de ikke har rutiner i forbindelse med besøksordninger før barnehagestart når ettåringene starter senere på året, og at informantene samarbeider mer på tvers av avdelingene ved senere oppstart enn ved oppstart i august. Det kommer også frem at flertallet av informantene ser på det som hensiktsmessig å ha egne planer, da de opplever at tilvenningen blir gjennomført på en annen måte ved senere oppstart. Informantene forteller at hver avdeling har en

samarbeidsavdeling, som de vanligvis samarbeider med om å for eksempel få sendt de eldste barna ut på tur mens de yngste barna leker inne. En av informantene påpeker at det å samarbeide med en annen avdeling også gir rom for å kunne dele barna inn i mindre grupper, som kan gi det nye barnet en roligere tilvenning. Når det begynner en ny ettåring på begge disse to avdelingene samtidig, har flertallet av informantene opplevd at begge avdelingene går med høyt trykk samtidig og at det da er for få voksne tilgjengelig til å dele inn i grupper slik som det var tenkt. Dette gjelder også ved høyt sykefravær blant personalet. En informant sier at "vi har gjort oss en erfaring om at de som begynner senere kan begynne på den samme avdelingen, så ikke to avdelinger går med høyt trykk samtidig. Dette burde vi kanskje hatt en plan på".

Felles for alle informantene var at de beskrev omsorgen de gir til enkeltbarnet som god nok. En informant sa at "jeg tror det ordner seg for enkeltbarnet. Jeg tror ikke at folk synes det er vanskelig å gi omsorg til det barnet som begynner, for alle vil jo at det barnet skal bli inkludert i barnegruppen". Samtidig sier informantene at de vet at det kan være vanskelig å organisere avdelingen når det begynner et barn midt på året, fordi de vet at det nye barnet vil trenge en egen voksen. En informant beskriver det som at "når du tenker at du kanskje er fire voksne på avdelingen så er du egentlig bare tre, for det nye barnet krever så mye. Det er ikke alltid ting går opp, fordi vi må balansere mellom det nye barnet sine behov og de fra august sine behov. Det er utfordrende å kjenne på at jeg ikke strekker til, fordi jeg ikke bare kan være der for det nye barnet og se dets behov - fordi jeg har så mange andre barn som også krever sitt".

Flertallet av informantene forteller at de tenker mye på hvordan det påvirker barnegruppen at det kommer inn barn på avdelingen senere på året. Flere av informantene forteller at de må la andre planer ligge på vent når det er tilvenning på avdelingen, og de beskriver at dette stopper progresjonen i barnegruppen. En informant forteller at det ble mye konflikter og fysisk atferd i barnegruppen i fjor, fordi de ansatte ikke fikk vært til stede for dem på den måten som de ønsket.

Senere i intervjuet reflekterer den ene informanten høyt, og det kommer frem at hen tenker at "det er jo de barna som allerede går her vi tenker mest på. Men vi skulle nok også hatt en

plan på hvordan vi skal ivareta dem som begynner, for de må jo fort bare henge med på lasset – fordi det ikke alltid er nok voksne til å se deres behov.”

4.3 “Vi klarer å gi omsorg, så lenge vi er nok folk på jobb”

I begynnelsen av intervjuet beskriver informantene at det ikke er vanskelig å gi omsorg til ettåringene som har oppstart etter august, så lenge det er nok voksne på avdelingen. Senere i intervjuene kommer det frem at det er mye sykefravær blant de ansatte på småbarnsavdelingene, og at dette er noe som påvirker tilvenningen til ettåringer med senere oppstart. Derfor vil denne delen handle om sykefravær.

Alle informantene beskriver at nok voksne er et kriterium for å kunne gi god nok omsorg. De beskriver det som vanskelig å se alle barna dersom de mangler personell. Flertallet av informantene kjenner på at barna med senere oppstart må komme fortere inn i hverdagen enn de barna som starter i august, fordi det ikke er nok personell til å ta vare på dem samtidig som de må gjennomføre hverdagslige gjøremål. En informant beskriver det slik: “er du der for barnet selv om du har løftet det opp, når du samtidig holder på med andre ting?”.

Alle informantene forteller at kombinasjonen av mye sykefravær og mange tilvenningsperioder utover året, gjør at det ikke er tid til å gjennomføre avdelingsmøter. De sier at de prøver å få snakket sammen jevnt over i løpet av dagen, og at det egentlig er et behov for å få snakket mer sammen enn de gjør. Likevel forteller noen av informantene at de har muligheten til å ta ekstra avdelingsmøter dersom det “sånn skikkelig brenner, og må snakkes om”, og dersom de ser behov for det. De forteller at det da kan gjennomføres møter i for eksempel sovetid eller pausetid.

Informantene beskriver også at tilvenningsperioder er en påkjenning for personalet, og de synes det er utfordrende å ha flere slike tøffe perioder utover året. Noen mener dette kan føre til mer sykefravær. Derfor foretrekker alle informantene hovedoppstart i august fremfor senere oppstart.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet vil vi drøfte funnene i lys av tidligere presentert teori. Funnene vil bli knyttet opp mot problemstillingen: *Hvordan opplever barnehagelærere at de kan ivareta ettåringens behov for omsorg, når de har tilvenning etter hovedoppstarten i august?*

Som nevnt i empirien var målet med intervjuene å få frem informantenes tanker og holdninger rundt omsorg, samt hvilke rutiner de har rundt senere oppstart. Analysen viste at alle informantene har en oppfattelse av at omsorg er et viktig tema i barnehagen, og at omsorg er en forutsetning for barns trygghet og trivsel i barnehagen. Sammenhengen mellom omsorg, trygghet og trivsel støttes blant annet av rammeplanen for barnehager (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20).

Siden empirien er delt opp i tre temaer, var tanken å også dele drøftingen inn i de samme tre hovedtemaene, men i arbeidet med analysen så vi at den voksnes rolle i omsorgen er et gjennomgående tema, og at det derfor blir unaturlig å drøfte dette som et isolert punkt. Derfor deles drøftingen inn i to hoveddeler. I den første delen drøftes informantenes tanker rundt hvordan senere oppstart påvirker barnegruppen, samt hvordan barnehagehverdagen kan organiseres for at de ansatte skal ha et best mulig utgangspunkt for å gi god omsorg til alle barn. I andre del drøftes sammenhengen mellom sykefravær og kvaliteten på omsorg i barnehagen. Drøftingen vil inneholde sitater fra informantene, men det blir ikke presisert hvilken informant som har sagt hva.

5.1 Balansen mellom barnegruppen og tilvenning når et barn har senere oppstart

Det kommer frem i empirien at informantene tenker på tilvenningsperioder utover året som en påkjenning for personalet, og at de tenker at barnegruppen får en negativ påvirkning av dette. De beskriver at de må legge avdelingens planer på vent til fordel for det nye barnet, og at dette stopper progresjonen i arbeidet med barnegruppen. Likevel forteller informantene at de gir god nok omsorg til ettåringen som har sen oppstart, og at det ikke trengs en egen plan for senere oppstart fordi tilvenningsperioden er lik for alle barn. Ifølge Edward Deci og Richard Ryans selvbestemmelsesteori kan motivasjonen for å utføre en god jobb øke når et menneske får lov til å bestemme selv (Deci & Ryan, 2017, i Skogen &

Haugen, 2021, s. 127-129). Resultatene i denne studien kan peke mot at det å ikke få gjennomført oppsatte planer kan føre til at pedagogene mister motivasjon. Dette kan også være en mulig grunn til at personalet ser på senere oppstart som en påkjenning.

Ifølge Tonje Skoglund og Pia Sundvall ligger våre grunnleggende forståelser og tanker til grunn for hvordan vi er som pedagoger i barnehagen (Skoglund & Sundvall, 2021, s. 45). Dersom en pedagog ser på senere oppstart som en påkjenning, vil det potensielt kunne påvirke omsorgen pedagogen gir til ettåringen som starter sent.

Som nevnt i teorikapitlet er det ettåringen som har definisjonsmakt over hva som er omsorg (Noddings, 1984, sitert i Tholin, 2013, s. 88). Informantene i denne studien forteller at å se alle barna er en viktig del av å kunne gi god omsorg. Empirien peker mot at tanker og holdninger kan påvirke hvordan personalet møter det nye barnet, selv om de sier at de tenker på tilvenningen som lik. Vi finner ingen eksisterende forskning å se dette opp mot, og derfor er det interessant å diskutere hvordan man kan gjøre det lettere for personalet å være til stede for både enkeltbarnet og barnegruppen, når et barn har senere oppstart.

5.1.1 Organisering av barnegruppen når et barn har senere oppstart

Et hovedfunn i denne studien er at informantene må legge avdelingens planer på vent når de har tilvenning for ettåringer med senere oppstart, og at dette stopper progresjonen i arbeidet med barnegruppen. Det kan virke som at det dukker opp et dilemma i analyseringen av datamaterialet. Hva er viktigst; progresjon i barnegruppen eller inkludering av det nye barnet?

“Tilvenningsperioden er travel, fordi det er mange behov som skal dekkes og det er mange som trenger deg. Men etter hvert vil barna finne en ro og en trygghet, og da ser vi progresjon i barnegruppen. Det gjør vi ikke hvis vi har tilvenninger utover året, og det er frustrerende”.

I rammeplanen for barnehager er det et eget kapittel som handler om progresjon, hvor progresjon defineres som at “alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang”. Det tydeliggjøres at det er personalet i barnehagen som har ansvar for at “alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 44).

Samtidig understreker rammeplanen personalets ansvar for å “legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet, og mellom barna” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Rammeplanen trekker altså frem både progresjon i barnegruppen og omsorgsfulle relasjoner som viktig. Dette kan muligens være en grunn til at det kan oppleves som travelt å ha tilvenninger utover året.

Flertallet av informantene i denne studien påpeker at det ikke finnes egne planer eller rutiner for tilvenninger utover året, og at dette fungerer så lenge det ikke er flere tilvenninger i løpet av høsten. Når det er flere tilvenninger i løpet av høsten, opplever personalet det som mer kaotisk. I tillegg beskriver de at ingen barn er like, og derfor er hver tilvenningsperiode forskjellig fra hverandre. I løpet av intervjuet reflekterer de over at det kanskje burde finnes en plan for senere tilvenning.

“Vi burde sikkert laget en bedre plan på hvem som skal ta imot og hvem som skal ivareta barnet. Og en strukturert plan for hvordan de barna som allerede er satt i den gruppen skal få komme seg videre i den utviklingen som de er i”.

Som nevnt over har rammeplanen tydelige krav til både arbeid med progresjon i barnehagens innhold, og til arbeid med omsorgsfulle relasjoner. Det kan virke som at informantene ser på dette som to isolerte krav, og at de derfor er nødt til å velge bort noe i en travel periode med mange tilvenninger. Informanten i sitatet over beskriver at det er behov for én plan for enkeltbarnet som begynner, og én plan for progresjon i barnegruppen. Hvordan hadde det sett ut dersom man istedenfor hadde inkludert det nye barnet i planen for barnegruppen, og hatt én felles plan for barnehageåret som inkluderte tilvenning av det nye barnet?

Resultatene fra vår undersøkelse kan tyde på at personalet fokuserer på progresjon i barnegruppen i så stor grad at det nye barnet bare må “henge med på lasset” for å få gjennomført planlagte aktiviteter, og at dersom det ikke er mulig å få gjennomført disse aktivitetene samtidig som det er tilvenning på avdelingen, legges all aktivitet på avdelingen vekk. I en svensk undersøkelse gjort av Samuelsson, Williams & Sheridan konkluderes det med at å ikke lykkes med å gjennomføre det planlagte innholdet, hindrer barnehagelærere i

å arbeide i samsvar med rammeplanen. Deltakerne i undersøkelsen beskriver at aktiviteter faller bort dersom det oppstår sykefravær eller andre uforutsette hendelser i barnehagehverdagen (Samuelsson et al., 2015, s. 7-8). Dette stemmer overens med empirien i denne undersøkelsen, der informantene beskriver at progresjonen i gruppen stopper opp når det kommer inn nye barn på avdelingen.

I undersøkelsen til Samuelsson, Williams & Sheridan kommer det også frem at de ansatte i barnehagen har lettere for å kommunisere og utvikle gode relasjoner med barna dersom voksenteiteten er høy, og at den voksne dermed ikke har så mange barn å forholde seg til på en gang (Samuelsson et al., 2015, s. 8). Det er altså tryggere for et nytt barn å ha tilvenning i mindre grupper, slik at det møter en voksen som har tid til å etablere en omsorgsfull relasjon. De andre barna vil da også kunne føle seg trygge, noe som vil bidra til at den voksne har mer tid til hvert enkelt barn.

“Det er utfordrende å kjenne på at jeg ikke strekker til, fordi jeg ikke bare kan være der for det nye barnet og se dets behov – fordi jeg har så mange andre barn også som krever sitt”

I rammeplanen for barnehager står det at barnehagen aktivt skal “legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.19). Rammeplanen trekker altså frem relasjoner mellom barna som en grunn til at barna kan trives i barnehagen. Det kan se ut som om informanten i sitatet over legger stor vekt på sin egen rolle i det nye barnets trygghet. Ifølge Gunvor Løkken kan lystbetont samvær mellom jevnaldrende barn bidra til at det blir etablert en tillit mellom barna (Løkken, 1996, s. 69). Barn kan med andre ord være en stor ressurs for hverandres trygghet i tilvenningsperioden i barnehagen.

5.2 Sammenhengen mellom sykefravær og kvaliteten på omsorg i barnehagen

I empirien kommer det frem at flertallet av informantene kjenner på at barna med senere oppstart må komme fortere inn i hverdagen enn de barna som starter i august. De sier at det ikke er nok personell til å ta vare på barna samtidig som de må gjennomføre

hverdagslige gjøremål. De beskriver at det er vanskelig å balansere omsorg og arbeidsoppgaver, som for eksempel matlaging og oppvask, når sykefraværet er høyt.

“Er du der for barnet selv om du har løftet det opp, når du samtidig holder på med andre ting?”

Som Drugli sier, er tilgjengelige voksne et kriterium for god barnehagekvalitet for ettåringer. Hun beskriver at tilgjengelige voksne er lydhøre overfor barnas uttrykk og behov (Drugli, 2017, s. 32-33). Bowlby beskriver at barnet strekker seg mot tilknytningspersonen som et eksempel på tilknytningsatferd (Bowlby, 1987, sitert i Abrahamsen, 2015, s. 58-59). Dette stemmer overens med empirien i denne studien, der informantene beskriver at ettåringene kommer for å sitte i fanget når det trenger trøst. Informanten i sitatet over ser barnets tilknytningsatferd, men er usikker på om hen klarer å svare på tilknytningsatferden og gi barnet den omsorgen det trenger når hen er “opptatt” med andre ting. Dette kan tyde på at omsorgen kan påvirkes av at de voksne ikke klarer å svare på tilknytningsatferden til barna når det er mye sykefravær på avdelingen.

5.2.1 Sykefravær og senere oppstart

I Fafo-rapporten “Bransjespesifikk seniorpolitikk - utfordringer, erfaring og forslag til løsninger” kommer det frem at barnehagesektoren preges av et generelt høyt sykefravær, og at dette beskrives som en utfordring (Midtsundstad et al., 2022, s. 14). Dette er noe informantene i denne studien også påpeker.

“Vi kjenner på at ettåringene med sen oppstart må komme inn i hverdagen forttest mulig fordi vi ikke har personell til å ta vare på dem. Det blir kanskje ikke bare en eller to voksne som tar seg av den tilvenningen, og da blir jeg kanskje ikke like tett på som jeg har vært med de barna som startet i august.”

Informantene beskriver en travel hverdag med mye sykefravær, noe som fører til at de ikke har personell til å være så tett på ettåringen som de ønsker. En informant beskriver at nok folk på jobb er et kriterium for å kunne gi god nok omsorg til ettåringer med senere oppstart. Når det ikke har vært nok folk på jobb til å kunne fordele oppgaver mellom

personalet, har hen opplevd å måtte sette fra seg et barn som egentlig trengte å være i fanget, fordi noe annet måtte ordnes. Ifølge rammeplanen skal personalet “sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Resultatene i denne studien kan tyde på at det kan være vanskelig for personalet å klare å etablere seg som en trygg base og gi tett oppfølging for ettåringen som starter sent, når det er mye sykefravær blant personalet på avdelingen.

Ifølge Gerd Abrahamsen er en viktig konsekvens av forskning på barnehagefeltet at det legges til rette for at hvert nytt barn får en primærkontakt i barnehagen. Da får barnet anledning til å knytte seg til en spesiell voksenperson når det begynner i barnehagen. Denne tilknytningen handler ifølge Abrahamsen om pålitelighet og tillit, emosjonell tilgjengelighet og forpliktelse. En slik tilknytning tar tid å bygge opp (Abrahamsen, 2015, s. 155). Den amerikanske barnepsykiateren Daniel J. Siegel bruker metaforen “å få lys i lampen” om tilknytningsprosessen. Han beskriver barnets hjerne som en lampe, og den voksnes oppgave er å sette i kontakten slik at lampen kan lyse. (Siegel, sitert i Brandtzæg et al., 2021, s. 19). Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad utdyper dette ved å si at stikkontakten trekkes ut når ettåringen blir levert i barnehagen, og at det er primærkontaktens oppgave å være en trygg base for nærhet og trøst slik at lampen begynner å lyse igjen (Brandtzæg et al., 2021, s. 21). Resultatene i denne studien kan tyde på at sykefravær blant barnehagepersonell påvirker muligheten til å gi ettåringer som starter sent tett oppfølging fra en primærkontakt, og at dette kan være sårbart for det nye barnet som begynner.

“Vi prøver å drive et samarbeid så tett som mulig med de andre avdelingene, men når det kommer nye ettåringer til både vår avdeling og samarbeidsavdelingen vår samtidig, har vi egentlig tatt vekk litt bemanning på begge avdelingene. Men hvis du hadde hatt begge de nye ettåringene på samme avdeling, kunne den andre avdelingen også strukket til og hjulpet litt - for eksempel tatt med seg våre toåringer på tur”.

Samtlige informanter oppgir flere ganger i intervjuene at bemanningsnormen må opp, og at dette er den eneste løsningen på både problemet med sykefravær og på hvordan man kan gi god nok omsorg til ettåringen som har senere oppstart. I rammeplanen for barnehager står det at “hele personalgruppen skal være involvert i felles refleksjonsarbeid, som kan

bidra til diskusjoner om barnehagens formål, innhold og oppgaver”

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 38). Ifølge Skoglund og Sundvall er enhver situasjon der man møter mennesker unik. Derfor er det viktig at personalet i barnehagen ikke er styrt av fastsatte måter å handle på, men jevnlig reflekterer kritisk rundt egen praksis (Skoglund og Sundvall, 2021, s. 45). Flere studier påpeker at barnehagen kun vil repetere praksisen barna allerede blir møtt med, dersom de ikke reflekterer kritisk (Dahlberg et al., 2002; Rhedding-Jones, 2005, i Skoglund & Sundvall, 2021, s. 45). Pedagogisk leder har altså et stort ansvar i å igangsette og legge til rette for kritisk refleksjon rundt hvordan man kan gi god nok omsorg til ettåringen som har senere oppstart, selv om det er mye sykefravær på avdelingen.

6.0 Implikasjoner for videre forskning

I denne studien har vi intervjuet fem informanter som er ansatt i samme barnehage. Ved å benytte et høyere antall informanter, eller barnehager fra flere kommuner, ville studien kanskje kunne gitt andre funn og mer utdypende resultater. Det hadde også vært interessant å foreta observasjoner i barnehager, for å se problemstillingen fra en annen vinkel.

Arbeidet med denne oppgaven har for oss tydeliggjort behovet for forskning rundt senere oppstart, fordi vi ikke har funnet eksisterende forskning som omhandler dette temaet. I intervjuene fant vi at det tilbys besøksdager i forkant av hovedoppstart i august, men ikke i forkant av senere oppstart. Siden vår problemstilling omhandler omsorg, var spørsmålene i intervjuene våre konsentrert om det. Det hadde vært interessant å se om vi kunne funnet andre forskjeller i barnehagetilbudet dersom vi hadde hatt et bredere fokusområde.

Siden flertallet av våre informanter beskriver det som en påkjenning å ha flere tilvenningsperioder gjennom året, hadde det vært spennende å forske mer rundt sammenhengen mellom senere oppstart og sykefravær. Vi intervjuet bare i én barnehage, og resultatene kunne blitt annerledes dersom man hadde inkludert flere barnehager i denne studien.

De fleste artiklene vi har lest, som omhandler senere oppstart, er skrevet fra enten regjeringens eller foreldrenes perspektiv. De handler om hvordan løpende barnehageopptak kan løse foreldrenes økonomiske situasjon, og gjøre at flere kommer tidligere tilbake i jobb etter foreldrepermisjon. Vi ser behov for flere studier som omhandler barnehagelæreres opplevelse av senere oppstart, og hvilke konsekvenser senere oppstart kan ha for barnet.

6.1 Forslag til innhold i plan for arbeid med senere oppstart

Informantene sier i løpet av intervjuene at de kanskje burde hatt en plan for senere oppstart, og dette ser vi også på som en mulighet for barnehagene. Informantene påpeker at bemanningsnormen bør styrkes, noe vi også er enige i. Bemanningsnormen er det likevel ikke noe vi som studenter eller barnehagepersonell kan gjøre noe med, og derfor mener vi at man bør se på mulighetene og ressursene barnehagen faktisk har. På bakgrunn av dette vil vi komme med forslag til hva en plan for senere oppstart kunne inneholdt.

Først vil vi trekke frem at det er viktig at barnehagen lager en plan for hvordan man skal få gjennomført avdelingsmøter, til tross for en travel barnehagehverdag. Flertallet av informantene beskriver at de har mulighet til å sette av tid til avdelingsmøter dersom det "sånn skikkelig brenner". Men hvem avgjør hva som brenner, eller når det brenner? Er det de ansatte på avdelingen, pedagogisk leder, eller ledelsen i barnehagen?

Noen av informantene beskrev en tilvenningsperiode som varte helt fra august til januar, da det begynte nye ettåringer på avdelingen flere ganger gjennom barnehageåret. De beskrev dette som kaotisk, og som en påkjenning for personalet. Slik vi ser det kan slike tidligere erfaringer være til hjelp når man skal lage en plan for senere oppstart, slik at neste periode kan oppleves mindre kaotisk.

Det kommer tydelig frem i vår empiri at informantene beskriver det å se hvert enkelt barn som en viktig del av å gi god omsorg. De beskriver at det er vanskelig å forholde seg til en plan som passer for alle, og at de derfor må legge vekk planene de har for avdelingen når det kommer et nytt barn på avdelingen. Vi ser at det kunne hjulpet personalet i barnehagen å ha en alternativ plan som tar høyde for at det skal begynne et nytt barn. Man kan for eksempel lage en aktivitetsbank der personalet kan plukke ut aktiviteter ut fra hva som passer den dagen. Slik vi ser det kan dette bidra til at de ansatte i barnehagen kanskje synes

det er lettere å ha progresjon i tråd med rammeplanen, fordi de da har frihet til å kunne velge mellom opplegg ut fra hvordan det nye barnet håndterer å være en del av en stor barnegruppe. Gruppeinndeling kan kanskje også bidra til at de ansatte kan sitte igjen med en følelse av å ha sett hvert enkelt barn i løpet av arbeidsdagen, og som de har påpekt, er det å se barnet en viktig del av å kunne gi god omsorg. Dette vil på sikt kanskje kunne redusere følelsen av at tilvenninger utover høsten ødelegger for progresjonen i barnegruppen. Kanskje kan dette også være en ressurs for personalet når det er mye sykefravær på avdelingen?

7.0 Avslutning

Formålet med dette forskningsprosjektet var å finne ut hvordan barnehagelærere opplever at de kan ivareta ettåringens behov for omsorg når de har tilvenning etter hovedoppstarten i august. Vi ønsket å undersøke hvordan barnehagelærere forstår ettåringens behov for omsorg, og hva som skal til for at barnehagelærere opplever at de kan gi god nok omsorg til de ettåringene som har senere oppstart.

Etter analysering av datamaterialet satt vi igjen med empiri som vi har drøftet i lys av faglitteratur og eksisterende forskning. Funnene kan tyde på at alle informantene synes at omsorg er viktig, selv om begrepet omsorg ikke blir brukt. De påpeker at barnehageansattes evne til å se barnet er en viktig forutsetning for barnets trivsel og trygghet i barnehagen. Funnene viser også at det er mye som må være på plass for at informantene skal kunne føle at de gir god nok omsorg. Et noe overraskende funn var at informantene hadde større fokus på at de ikke får gitt god nok omsorg til barnegruppen når det begynner et nytt barn, enn på omsorgen de gir til den nye ettåringen. Derfor har drøftingen tatt en annen vending enn vi først så for oss, og derfor har prosessen vært ekstra spennende.

“Det ordner seg for enkeltbarnet, men hva med barnegruppen?”.

I intervjuene opplevde vi at fokuset ble flyttet fra enkeltbarnet til barnegruppen. Informantene beskrev at tilvenningen var lik uansett når på året et barn begynte, men at det kunne bli kaotisk dersom det var flere tilvenninger i løpet av høsten. De beskrev en frustrasjon over at de hele tiden måtte legge vekk planer når de nye barna begynte, og at

dette stoppet progresjonen i barnegruppen. Dette kan sees i sammenheng med Samuelsson, Williams og Sheridan sin studie, som viser at uforutsette hendelser i barnehagehverdagen hindrer deltakerne i studien å arbeide i samsvar med rammeplanen (Samuelsson et al., 2015, s. 7-8). I løpet av intervjuet kom det frem at flertallet av informantene så at det kanskje var lurt med en plan for senere oppstart, både for å kunne møte det nye barnet på best mulig måte - men også for å kunne holde på progresjonen i barnegruppen.

“Er du der for barnet selv om du har løftet det opp, når du samtidig holder på med andre ting?”

I empirien kom det frem at informantene beskriver nok voksne som et kriterium for å kunne gi god omsorg, mens de samtidig opplever høyt sykefravær på avdelingene. De beskriver at det er vanskelig å balansere omsorg og arbeidsoppgaver, som for eksempel matlaging og oppvask, når sykefraværet er høyt. Dette ble drøftet i lys av Bowlbys beskrivelse av tilknytningsatferd, som er barnets måte å uttrykke sine behov til de voksne (Bowlby, 1987, sitert i Abrahamsen, 2015, s. 58-59). Resultatene fra denne studien peker mot at omsorgen kan påvirkes av at de voksne ikke klarer å svare på tilknytningsatferden til barna når det er mye sykefravær på avdelingen. I tillegg kan det virke som at sykefravær blant personalet kan påvirke muligheten til å gi ettåringer som starter sent tett oppfølging fra en primærkontakt.

“... hvis du hadde hatt begge de nye ettåringene på samme avdeling, kunne den andre avdelingen også strukket til og hjulpet litt - for eksempel tatt med seg våre toåringer på tur”.

Dette sitatet har fått oss til å lure på om personalet egentlig sitter med løsningen på følelsen de har om at de ikke kan være der for enkeltbarnet, samtidig som det ødelegger progresjonen i barnegruppen, og at en travel tilvenningsperiode kan være en påkjenning for personalet. Inndeling i aldersgrupper kan bidra til at barna kan være en ressurs for hverandres trygghet i tilvenningsperioden (Løkken, 1996, s. 69). Mindre grupper kan også føre til at det er lettere for de ansatte i barnehagen å oppleve at de har sett hvert enkelt barn i løpet av en arbeidsdag (Samuelsson et al., 2015, s. 8). Hva hadde skjedd dersom personalet hadde reflektert kritisk sammen over tidligere erfaringer og tanker og utviklet en felles plan for hvordan de ønsker å ha det videre, med en hensikt om at det skal bli best

mulig for enkeltbarnet, barngruppen og personalet? Dette er noe vi vil ta med oss videre i vårt arbeid som pedagoger på småbarnsavdeling i fremtiden.

8.0 Litteraturliste

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Universitetsforlaget.

Bae, B. (2009). *Å se barn som subjekter – noen konsekvenser for oppvekstarbeid*. I

Mørreaunet, S., Glaser, V., Lillemyr, O.F. og Moen, K.H. (red.): *Inspirasjon og kvalitet i praksis – med hjerte for barnehagefeltet*. Pedagogisk forum.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8

Barne- og familiedepartementet: ekspertgruppe om barn i fattige familier. (2023). *En barndom for livet: økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier* (publikasjonskode: Q-1258 B).

<https://www.regjeringen.no/contentassets/df568c8ea68f48d6b03f2cca6149cf77/no/pdfs/barn-i-fattige-familier.pdf>

Bjørnsen, L. S. (2021, 18. mai). Nytt prosjekt gir studenter muligheten til å forske på hverdagspraksiser i norske barnehager. *UiS*.

<https://www.uis.no/nb/fakultet-utdanningsvitenskap-og-humaniora/nytt-prosjekt-gir-studenter-muligheten-til-forske-pa>

Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2021). *Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. KF.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.). Gyldendal.

Drugli, M. B. (2017). *Liten begynner i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen*. (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Johanson, E. (2013). *Små barns læring: møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Gyldendal.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Gyldendal.

Løkken, G. (1996). *Når små barn møtes*. Cappelen Akademisk Forlag.

Midtsundstad, T., Hilsen, A. I. & Nilsson, K. (2022). *Bransjespesifikk seniorpolitikk - utfordringer, erfaringer og forslag til løsninger*. Fafo-rapport 2022:21.
<https://www.fafo.no/images/pub/2022/20824.pdf>

Prop. 101 L (2016-2017). *Endringer i barnehageloven (rett til barnehageplass for barn født i november m.m.)*. Kunnskapsdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-101-l-20162017/id2546484/?ch=2#kap2>

Samuelsson, I.P., Williams, P. & Sheridan, S. (2015). Stora barngrupper i förskolan relaterat till läroplanens intentioner. *Nordisk Barnehageforskning* 9(7), 1-14.

Skogen, E. & Haugen, R. (2021). Motivasjon og selvbestemmelse. I E. Skogen (Red.), R. Haugen, M. Lundestad & M. V., Slåtten. *Å være veileder i barnehagen* (3. utg., s. 113-147). Fagbokforlaget.

Skoglund, T. & Sundvall, P. (2021). *Pedagogisk ledelse i barnehagen*. (2. utg.). Universitetsforlaget.

Solheim, E. (2019). Hva sier barnehageforskningen? I I. Brandtzæg., S. Torsteinson & G. Øiestad. *Se barnet innenfra: hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen* (s. 120-126). KF.

Sommer, D. (2014). *Barndomspsykologi: små barn i en ny tid*. (2. utg.). Fagbokforlaget.

Tholin, K. R. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Fagbokforlaget.